
Tussen toetssteen en valkuil

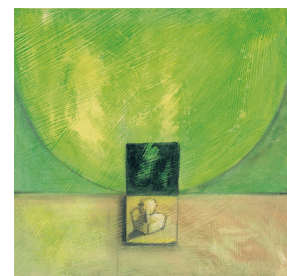
Een ervaringsbericht

Annemie Vandaele

Overgenomen uit: DIERYNCK, R., LOOTS, C., SCHAUMONT, C., (Red.), *Over de grens. Gezag en structuur in salesiaans perspectief*, Oud-Heverlee, Don Boscovormingscentrum, 2005, p. 87 - 90.

Annemie Vandaele studeerde Germaanse talen en Godsdienstwetenschappen aan de K.U.Leuven. Ze reflecteert in deze bijdrage op haar ervaringen als leerkracht Engels en godsdienst in het toenmalige MMI-Parnas te Groot-Bijgaarden (momenteel Don Bosco Groot-Bijgaarden).

**samen
DON BOSCO
zijn plaats
geven**

Ik herinner mij levendig de eerste keer dat ik in het opvoedingsproject grasduinde, de eerste keer dat er woorden werden gegeven aan de manier waarop ik met jongeren op weg wilde gaan. Redelijkheid was ook zo'n woord, zo'n begrip waarin heel wat schakeringen van mijn bezigzijn werden samengebracht. Het werd langzaam maar zeker de toetssteen van de keuzes die ik, als leerkracht en 'opvoedster', maakte. Het gaf mijn opvoedingsstijl ook een eigen kleur. Gaandeweg heb ik echter moeten vaststellen dat redelijkheid niet altijd was wat ik er van maakte; dat het naast een edel principe ook een valkuil kon zijn waarin heel wat 'menschelijkheid' opgestapeld lag. Wat was redelijkheid dan voor mij? En wat is het geworden?

Redelijkheid was en is voor mij geworteld in een diep respect voor en geloof in jonge mensen. Jongeren hebben recht op een pleisterplaats, een plaats waar ze op adem kunnen komen. Dat had ik bij Don Bosco geleerd. Ik verlangde er naar in 'mijn' klas zo'n plaats te creëren waar het af en toe niet 'moest', een context waarin het verhaal van leerlingen af en toe belangrijker was dan leerinhouden, een sfeer van dialoog, humor en onvoorwaardelijk vertrouwen. Leerlingen moesten bij mij de ruimte krijgen om zichzelf te zijn, om nu eens uit te blinken en dan weer tekort te schieten. De balende puber had recht op zijn ontgoocheling, de kritische jongere op een eigen mening, de bijna-weekend-leerling op zijn uitbundigheid. Ik probeerde met de nodige mildheid te zien, te horen en te begrijpen wat jonge mensen bewoog en bezielde.

Mijn mildheid werd begrensd door de structuren die de school had ingebouwd of die ik voor mezelf en naar de leerlingen toe vooraf duidelijk had geformuleerd: "per trimester mag je drie keer je handboeken vergeten en in de klas neem je steeds je vaste plaats in". Aan dit soort grenzen werd door niemand geraakt. Maar in onvoorziene situaties, die ontsnapten aan vooraf gemaakte afspraken, begaf ik mij vaak op glad ijs. Redelijkheid werd dan al snel toegeeflijkheid. Het kon er bijvoorbeeld voor zorgen dat een pientere leerling er met de nodige argumenten in slaagde een toets uit te stellen tot na het rapport. Sommigen hadden verbazend snel begrepen dat dit stuk van mij gemakkelijk te bespelen was en dat de regels van dit spel onthutsend eenvoudig waren. "Mevrouw, wij dachten dat jij een 'coole' waart", leverde hun een nieuwe spelbeurt op.

Langzaam maar zeker bleek dat mijn toegeeflijkheid de vreemde neiging had te streven naar persoonlijke erkenning en een mij onderscheiden van andere partners in het opvoedingsgebeuren. "Die van Nederlands, ça va nog, maar die van wiskunde ..." Zo'n uitspraak deed mij groeien. Redelijkheid werd al snel een doel op zichzelf en de legitimatie van een soort verzuimde verantwoordelijkheid. Van tijd tot tijd vertelde ik mijn leerlingen bijvoorbeeld dat het er op aankwam in je leven een weg te vinden die zinvol was voor jezelf en je omgeving. Die 'waarde' droeg ik hoog in het vaandel. Achteraf beschouwd zorgde mijn toegeeflijkheid er net voor dat ik soms gedrag door de vingers zag dat niet zinvol was voor deze 'omgeving'; gedrag dat het leerproces van medeleerlingen afremde bijvoorbeeld of komaf maakte met mijn zelfrespect.

Uit één van die momenten bleek dat ik mijn invulling van redelijkheid moest herijken, wilde ze niet verzanden in een onredelijk grote bedreiging of in blinde toegeeflijkheid. Ik besepte dat het grensgebied tussen deze uitersten op elk moment door ieder van ons loopt en dat het aan mij was om dit spanningsveld flexibel te hanteren. Met vallen en opstaan

heb ik begrepen dat redelijkheid naast mildheid ook 'rede' veronderstelt: een voortdurend inschatten, overwegen en onderscheiden. Dat betekent dat mijn 'redelijke' aanpak niet elke jongere in dezelfde mate of op dezelfde manier toekomt. Ze vraagt om differentiatie; om een respectvol overwegen en inschatten van de draagkracht van mijn gesprekspartner. De ene leerling heeft een duidelijke structuur nodig, de andere niet. De ene erkent grenzen; voor de andere moeten ze meermaals scherp gesteld worden. Redelijkheid creëert pas groeikansen als ze een beroep kan doen op de verantwoordelijkheidszin van de andere; als ze het kunnen en nog niet kunnen van jongeren ten volle in rekening brengt.

In die zin heeft redelijkheid iets verrassend evangelisch. Ze is pas zinvol als we oog durven hebben voor het unieke gelaat van de andere. Ze veronderstelt met andere woorden dat ik de kostbare tijd neem om zicht te krijgen op de leerling achter het cijfer; dat ik in mezelf de soms beperkte ruimte vrij maak om de andere in diens totaliteit te zien. En dat gebeurt vooral in de les waar het even niet 'moet', op de speelplaats, aan de schoolpoort of aan de zijlijn van de jaarlijkse benefietwedstrijd. Daar liggen kansen om mijn redelijkheid fijner af te stemmen op de mogelijkheden en beperkingen van de andere. Daar kan ik gaandeweg leren onderscheiden zonder oordelen; daar kan ik beetje bij beetje leren inschatten welke kansen welke jongere op welk moment en in welke context toekomen. Het doet me vaak denken aan de woorden van Franciscus: "God, geef mij de kracht om te aanvaarden wat ik niet veranderen kan. Geef mij de moed om te veranderen wat ik veranderen kan en geef mij de wijsheid om het verschil tussen de twee te maken."

Redelijkheid heeft met kracht, moed en wijsheid te maken. Ze is in die zin een zinvolle toetssteen van de weg die we met jongeren mogen gaan. Maar redelijkheid blijft tegelijkertijd een valkuil, een gemakkelijk alibi voor onze menselijkheid. Het is aan ons om ons dag aan dag, lesuur na lesuur in dit spanningsveld te wagen. Pas wanneer we de moed vinden om ook onszelf in het naakte gelaat te kijken, om ons kunnen en nog niet kunnen te benoemen, pas dan kunnen we kiezen voor een redelijkheid die ten volle recht doet aan wie jongeren kunnen en mogen zijn.